

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

De Commemorationibus. VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40262

cantari due Missæ, una de die, alia de Festo: aut saltem commemoratio fieri de Festo, si de eo non debeat celebrari Officium illa die.

De Translatione Festorum & nos docebimus in Rubrica Breuiarij. Vide hoc loco solutiore leges Missæ quàm Officij diuini, & quia populus concurrat ad audiendum potiùs Missam quàm Vesperas, & alias Horas, idèd conceditur, posse fieri alteram Missam solemnem de Festo translato, aut fieri de eo in Missa de die Commemorationem. Loquitur autem Rubrica sine distinctione Festorù, quam neque nos addere debemus; imò significat, posse contingere casum in Festis maioribus, & in his conceduntur duæ Missæ. Quòd si vnã tantùm velint celebrare ij, qui ad Missam tenentur cantandam ratione chori, eam non debent omittere quæ Officio correspondet, in qua fiet commemoratio de Festo transferendo. Si Festum translatum admittat in Missa Symbolum, poterit etiam illud dici in hac Missa: in fine verò prædictarum duarum Missarum Euangelium dicitur S. Ioannis, non aliud Feriæ, vel Festi occurrentis.

Prædictæ item duæ Missæ ea ratione cantandæ erunt, vt altera de die post Horam congruentem, de qua infra

tit. 15. num. 2. altera de Festo (cùm nullam habeat cum Officio connexionem) post Nonam. si hoc accidat in Temporibus Pentecostes, ambæ quidem post Nonam, sed illa priùs de die, quæ cum Officio concordat, postea de Festo: ad cuius Missam populus èd libentiùs, quò tardiùs, conuenire solet. Et licet in hoc casu nulla Hora sit media inter vtramque Missam, quod tit. seq. num. 2. conuenire docebimus; tamen est casus vnicus, & priuilegiatus, ob concursum populi. In Missis etiam priuatis poterit commemoratio fieri de Festo; quia, cùm fiat in gratiam concurrentis populi, qui non potest adesse totus Missæ solemni, in priuatis Missis libenter audiet de translato Festo commemorationem: eaque regulariter fiet secundo loco.

Abstinerem tandem à commemoratione hac, & multò magis à Missa, quando Festum eiusmodi occurrat in ipsomet Paschatis vel Pentecostes die; à quorum mysterijs ne minimùm quidem est aliò distrahendus populus.

De Commemorationibus. VII.

Commemorationes in Missis sunt sicut in Officio. De Festo Simpliciter fit commemoratio in Missa, quando de eo in Officio facta est commemoratio in primis Vesperis. Quando autem de eo fit commemoratio tantùm ad Laudes, in Missa solemni non fit commemoratio de eo, sed in Missis tantùm priuatis. & Excipitur Dominica Palmarum, & Vigilia Pentecostes, in quibus nulla fit commemoratio, etiam in Missis priuatis, de Festo Simpliciter occurrente, licet facta sit in Officio. De Dominica fit commemoratio, quando in ea agitur de Festo Duplici. De Octaua fit commemoratio, quando infra Octauam celebratur aliquod Festum, nisi illud

Festum.

C.
De Commemorationibus.

Festum fuerit de exceptuatis in Rubrica Breuarij de Commemorationibus. Item quando infra Octauam fit de Dominica.

Pendet hæc Rubrica à simili in Rubricis Breuarij *ut. 9.* vbi eam examinabimus.

f *Non fit Commemoratio.*] Quod fit, vt Festum secundæ classis distinguatur à Festis Duplicibus minoribus, in quorum Missa solemnè fit de Simplici Commemoratio; à Festo vero primæ classis distinguitur, quia nec in Missis priuatis Festum primæ classis Commemorationem de Simplici admittit.

g *Excipitur Dominica, &c.*] Discordant hæc duæ Missæ ab Officio, vt abundè patet in lectione Passionis pro Euangelio, ratione cuius Passionis, de

Sanctis non est facienda mentio: & licet Feria tertia & quarta fiat in Missa Commemoratio de Simplici occurrenti, Officium tamen earum Feriarum non est tam solempne quàm Dominica Palmarum. Vnica autem Oratio solempnitatem significat maiorem. Item Vigilia Pentecostes discordat ab Officio in Collecta & colore paramentorum. Præterea hæc duæ Missæ pendunt ex benedictionibus solempnibus Palmarum & Fontis Baptismalis, vt imitari debeant solempnitates maiores; vnde numquam omittuntur, cedentibus omnibus alijs Festis, etiam primæ classis.

2. *De Feria fit commemoratio in Aduentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus, Rogationibus, & Vigilijs, quando Missa dicenda est de Festo illis temporibus occurrente. Sed in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis, vbi plures Sacerdotes quotidie celebrant, in Ferijs, Rogationibus, & Vigilijs prædictis, quæ habent Missas proprias, dicuntur duæ Missæ, vna de Festo, alia de Feria, Rogationibus, & Vigilia, h absque vlla vtrorumque commemoratione: in Festis tamen maioribus primæ classis nihil fit de Vigilia occurrente, vt dictum est supra.*

Omnia patent ex supradictis, & licet Missa Vigiliæ sumatur de Comuni, dicitur tamen propria Vigiliæ cui assignatur, & idè non omittenda.

Sed quæritur: Cur occurrente Festo in prædictis Ferijs dicuntur duæ Missæ Conuentuales; occurrente autem Festo Duplici in Dominica, quæ est dignior prædictis Ferijs, non dicuntur duæ Missæ, altera de Festo, altera de Dominica? Respondet *Franco-linus, aliud agens de tempore Horarum Canonic. par. 1. cap. 16. num. 18.* in prædictis Ferijs vnã cantari post Tertiam, aliam post Nonam: & ho-

ra mediæ sunt præparatoriæ ad sequentem Missam; Missa verò Dominica & Festi Duplicis cantandæ essent ambæ post Tertiam. At, secundùm hunc Auctorem, incongruè cantantur Missæ duæ, nulla mediante Hora Canonica, quæ est quasi ad Missam præparatoria. Addo ego, refumi posse Missam Dominicam in sequenti Hebdomada; populumque item non tene-ri nisi ad vnã Missam audiendam. Quam igitur audiet: Audiatur vnã de Festo & Dominica simul, cum duobus Euangelijs meritò à populo audiendis. Sed, dato, quòd nec possit refumi

refumi Missa Dominica infra Hebdomadam, non videtur hæc omittenda, cum sit dignior quàm Missa de Ferijs prædictis: ergo saltem in eo casu cantandæ forent duæ, de Festo & de Dominicâ; & altera immediatè post alteram cantata Tertia; sicuti in Quatuor Temporibus Pentecostes post Nonam possunt duæ Missæ cantari, de Feria, & de Sancto Titulari Ecclesiæ, ob Festum & concursum populi, iuxta Rubricam supra de Translatione Festorum. Nihilominus tamen est ille casus peculiaris ratione Festi; & dispar est ratio in Missis de Dominica, & de Ferijs maioribus: nam in his intendit Ecclesia, sine præiudicio Festi, excitare Clerum & populum ad actus humilitatis & pœnitentiæ, cum genuflectione ad Orationes in Missa, & Officio proprio earum Missarum. Qui actus non conueniunt Dominicis, in quibus, ob memoriam Dominicæ Resurrectionis, stamus ad Orationes, neque genuflectimus, ex Concilij Nicæni Decreto: & ideò omitti non vult integras Missas de Ferijs prædictis; de Dominicis autem vult tantum Com-

memorationem cum Oratione, & lectione Euangelij, si à Festo maiori impediatur. Porro Francolini ratio aded vera est, vt idcirco nulla vera sit Rubrica de duabus Missis dicendis, de Quatuor Temporibus, & de Vigilia S. Matthæi, seu S. Thomæ, si in eundem incidant diem; quia essent ambæ cantandæ post Nonam, vt dicemus tit. 15. num. 2. nulla Hora media inter illas. quod est valdè notandum. Omnino verò negamus, nomine Feriarum, de quibus in hac Rubrica, comprehendi etiam Dominicam; tum quia est contra sensum & vsu communem; tum quia S. Rituum Congregatio nomine Festi nouem Lectionum intelligit etiam Dominicam, 12. Martij 1618. ergo non est Feria prima; neque in ea duæ Missæ sunt cantandæ, vt in Ferijs & Sabbato prædictorum temporum in Rubrica.

h Absque vltâ vtrorumque. Aduerte, quòd si præterea faciendâ sit Cōmemoratio Festi Simplicis, vel de die infra Octauam, hæc Cōmemor. faciendâ erit in Missa de Festo, vt habes in Missali die 28. Iunij, 17. & 20. Septembris.

3 *Quando infra Hebdomadam dicuntur Missæ Votiuæ, post primam Orationem semper dicatur Oratio eius de quo sit Officium, vt supra explicatum est in propria Rubrica.*

i De quo sit Officium. Vt aliqua vel minima ratione cōcordet cum Officio Missa Votiuæ, debet de Officio fieri Commemor. Ioannes Burchard. Tertia

verò erit ea, quæ aliàs secundo loco diceretur; vt infra indicatur tit. 9. n. 14. in ijs verbis, *Dicuntur plures, vt in Festis Simplicibus.* de quibus ibid. n. 16.

4 *Quando fit Commemoratio de Feria Quatuor Temporum, pro Feria Commemoratione dicitur prima Oratio, quæ concordat cum Officio.*

Patet ratio; vt concordet cum Officio, Burchard.

5 *In faciendis Commemorationibus seruetur ordo vt in Breuiario. De Dominica, ante diem infra Octauam: de die infra Octauam, ante*

C

Ferias

Ferías predictas : de Ferijs predictis, ante Festum Simplex: de Festo Simplici, ante Orationes quæ secundo vel tertio loco dicende assignantur, & hæc dicantur k ante Orationes Votiuas: in quibus Votiuus seruetur deinde dignitas Orationum, vt de sancta Trinitate, de Spiritu sancto, de Sacramento, de sancta Cruce ante Votiuam de beata Maria, & de Angelis ante Apostolos, & similiter in alijs.

k *Ante Orationes Votiuas.*] Præcedunt quæcumque Orationes, quæ ab Ecclesia certum habent locum. Votiuæ, quæ ad arbitrium Sacerdotis dicuntur, posteriorem occupant locum. Et sicut Votiuæ, verbi gratia de Spiritu sancto, cedit Commemorationi Festi Simplicis, ita cedere debet Orationi *A cunctis*, vel alijs, quæ secundo vel

tertio loco iubentur dici. Ceteris autem paribus, attenditur dignitas eorum de quibus est Oratio. ita *Burchard*. Videtur durum aliquibus, sed rationabile est, legem communem præponi arbitrio, hoc est, legi priuatae, quam facit sibi Sacerdos in Orationibus Votiuis, quæ non concordant cum Officio.

6. *Si facienda sit commemoratio pro Defunctis, semper ponitur l penultimo loco. In Missis autem Defunctorum nulla fit commemoratio pro viujs, etiam si Oratio esset m communis pro Viuis & Defunctis.*

l *Penultimo loco.*] Ratio Innocentij Papæ III. est de *Mysterijs Missæ* lib. 2. cap. 27. quia finis ad suum debet torqueri principium: non igitur dignitatis ergo, sed vt à Viuis, de quibus in prima Collecta, ad Viuos, de quibus in vltima, fiat regressus.

m *Communis pro Viuis, &c.*] Hoc sancitum est post tempora Innocentij III. qui concedebat loco citato Orationem, *Omnipotens sempiterne Deus, qui viuorum dominaris simul & mortuorum, &c.* in Missis etiam Defunctorum. Sed planè æquum est, Defun-

ctis suffragia dari in Missis Viuorum, vt supra num. 6. dictum est; & in Missis Defunctorum solis Defunctis operam dare, exclusis Viuis in Collectis: quibus omni tempore, & in primo *Memento*, secretè satis superque est prouisum, etiam in Missa de Defunctis. Significatur etiam, non posse Defunctos in Purgatorio iuuare viuentes, *Durand. lib. 4. cap. 15.* cuius sententia est probabilior, *Sanctus Thom. Secunda Secunda quæst. 83.* quem sequitur *Nauar. de Orat. cap. 20. num. 9. contra Medinam.*

7. *Quando dicuntur plures Orationes, n prima tantum & vltima cum sua conclusione terminantur: & o ante primam & secundam Orationem tantum dicitur Oremus; ante primam dicitur etiam p Dominus vobiscum.*

n *Prima tantum & vltima.*] Et prima quidem terminatur, quia est propria Missæ; vltima verò, quia compre-

hendit alias, & quasi eas colligit, quæ ideò Collectæ dicuntur: quæquam aliæ causæ sunt, cur Collectæ dicantur,

tur, *ut infra tit. 9.* Quandoque prima & secunda Oratio sub vna conclusionone dicuntur, ut vnica videatur Oratio in Missa celebri, quod præsertim iubetur fieri in Collatione Ordinum, Consecratione Episcoporum, Virginum, Ecclesiarum, & Altarium, Benedictione Abbatum, Abbatissarum, Cæmeterij benedictione, & Consecratione Regum, & Reginarum. Atque in his tantum casibus vniri duas Orationes sub vno: *Per Dominum*, docet *Burch. in Ord. celebrandi Missam.* An verò Orationes illæ, quæ post Missam Votiuam de Trinitate habentur pro gratiarum actione, sub eadem conclusionone cum prima recitandæ sint, negamus in Missis priuatis: nam quod dicitur in oppositum in Missali Romæ edito 1621. additum fuit sine Superiorum facultate, me penitus rem indagante; & hic esset nimis nouus ritus in Missa priuata. In ijs autem quæ solemniter dicuntur pro re graui, vsus Cappellæ Papalis est, ut de duabus fiat vna ad solemnitatem: sed verba Rubricæ *tit. 9. num. 14.* indicant in solemnibus quoque duas esse, ergo cum duabus conclusionibus.

o *Ante primam & secundam.*] Ita

- 8 *Cum verò dicuntur plures Orationes, & vna Oratio eadem sit cum alia ibidem dicenda, Oratio huiusmodi, illa scilicet quæ eadem est, non alia, q̄ commutetur cum alia de Communi, vel Proprio, quæ sit diuersa. Idem seruetur in Secretis & Orationibus post Communionem.*

q̄ *Commutetur cum alia.*] Quenam commutanda est; prima, aut altera? prima manet, altera mutatur eo modo, quo præscribitur clarè in Dominica Septuagesimæ, quando venit ante Festum Purificationis beatæ Virginis, cuius Secreta eadem est cum Secreta prædictæ Dominicæ, & illa

Ordo Romanus; ut inuitetur populus ad Orationem, qua etiam de causa salutatur populus ijs verbis, de quibus mox, *Dominus vobiscum*, ut ait *Innocent. III. lib. 2. cap. 26.*

p̄ *Dominus vobiscum.*] Ordo Romanus hoc habet. Quæ salutationis forma ad verbum legitur *Ruth 2. & 2. Paral. 15.* Ferè simili vsus est Gabriel Angelus salutando Mariam, *Dominus tecum*; & alter Angelus ad Gedeonem, *Iud. 6.* sed vim & efficaciam habet à Christo, qui dixit: *Ego vobiscum sum, Matth. ultimo.* Ritus autem emanat à Clemente, *ex Gemma lib. 1. cap. 87.* vel Anacleto Papa, *ex Hugon. Vlt. lib. 2. cap. 11.* vel ab vtroque, *ex Radulpho loco citato, Propos. 23.* & est sensus: Dominus in vobis maneat, & petitionibus vestris effectum tribuat, *Durand lib. 4. cap. 14.* Vel Sacerdos se habere pacem cum populo docet, *ex P. Damiani Opusc. de Dominus vobiscum.* Vel dicitur ad excitandos animos ad orationem, *Ruper. lib. 1. cap. 31.* Dicitur autem Dominus, non Deus; quia Dominus potestatis est titulus, *Turrecrem. in cap. Iacobus. de Cons. Dist. 1.* Alia addemus infra suis locis propria, *par. 2. tit. 5. num. 1.*

mutatur quæ secundo loco ponitur. Dices: Quomodo fiet mutatio secundæ Orationis de Feria, vel Dominica, vel de ijs quæ sunt ad libitum, quando est eadem cum prima de Sancto? nam hic accidit casus in Festo Quadraginta Martyrum occurrente in Feria quinta Cinerum; &

item in Festo S. Martini Episcopi in Dominica 22. post Pentecosten; vel cum præcipitur Oratio, *Deus refugium*. Verum in his casibus poterit sumi Oratio secreta Feriæ sextæ Cinerum, vel Dominicæ XXIII. vel ea quæ proximè sequitur, pro quacumque tribulatione, respectuè ad ca-

sus prædictos; vt eadem sit regula in fauorem Orationis primæ, quæ non debet mutari: & ita accidit in praxi, quia Celebrans, qui non præuidit Secretas, dicit primam de Sancto; mox aduertens secundam esse eandem, non potest non mutare secundam.

D.

Ordo partium
Missæ.

VIII - XIV.

De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis. VIII.

In aggredimur partes integrantes Missæ, quæ in primordijs Ecclesiæ, ordinante Petro & Apostolis, duæ tantum fuerunt, scilicet Consecratio cum verbis proprijs, & Oratio Dominica, *Gregor. Papa in Epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum*; cuius Missæ quasi vestigium remanet in Parasceue, in quatenus non fit consecratio. Idem Petrus Antiochiæ addidit tres Orationes, *Innocent. III. in Prol. ad lib. Myster. Missæ*, Collectam, Secretam, & Postcommunione, ex *Lindano ad Liturgiam sancti Petri*. Crescente verò cultu Christianæ Religionis, adiecta sunt alia, quæ visa sunt decentius conuenire, quandoque alia

dempta, alia mutata in melius. *Lindanus* autem in *Apologia* pro Liturgia sancti Petri Græca, quæ valde similis est Gregorianæ, contendit probare, à sancto Petro fuisse præscriptam totam Missam Latinam, paucis exceptis; & successores eiusdem vel firmasse aliqua Decretis, vel restituisse neglecta, quod & nos cum Baronio supra affirmauimus. Ab initio verò non erat tutum moram longam trahere in Sacrificio, ex *Simone Græco apud Lindanum ibidem*.

Nunc agamus de singulis iuxta titulos Rubricarum, dilatis causis de Christo mysticis in alteram Rubricarum generalium partem.

Introitus semper eodem modo dicitur cum Gloria Patri, vt in Ordinario, præterquam tempore Passionis, & in Missis Defunctorum, vt etiam ibi annotatum est.

[Introitus.] Vel quia introeunte Sacerdote ad Altare dicitur, qui paulò antè dixerat, *Introibo ad Altare Dei*. ita *Microl. de Eccles. obser. cap. 1.* vel quia fit quasi proœmium Missæ, *Conrad. lib. 1. Carimon. cap. 1.* vel quia populo introeunte Psalmus cantabatur, *Rhenan. ad Tertull. de Cor. militis*. A S. Gregorio dicitur *Antiphona*, ab Ambrosianis *Ingressa*.

Componitur regulariter ex Psalmo Dauidis, Versu eiusdem Psalmi, Glo-

ria Patri, Sicut erat, & repetitione Psalmi. Dixi, regulariter ex Psalmo: nam Cælestinus I. Papa constituit, vt Psalmi centum quinquaginta ante Sacrificium cantarentur antiphonatim, quod antè fiebat, ex *Dion. de Eccles. Hierar. cap. 3.* & *Cassiano lib. 3. de Instit. Mon. cap. 11.* sed non vbique. Antiphonatim autem, hoc est, non totum Psalmum recitabant antiqui, vt aiunt quidam apud *Radulph. Propos. 23.* sed, vt docet *Alcuin. loco ci-*

tato,